

РЕЗУЛЬТАТИ ПРОЄКТУ «АНАЛІЗ ПЕДАГОГІЧНИХ СТУДІЙ УКРАЇНСЬКОГО ВІЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В НІМЕЧЧИНІ» ЗА ПРОГРАМОЮ DAAD «МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ: ДОСЛІДНИЦЬКІ ГРАНТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ МАГІСТРАНТІВ ТА ДОСЛІДНИКІВ»

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2025.7107>



РОМАНОВА

Ганна Миколаївна

доктор педагогічних наук,
професор, провідний
науковий співробітник
відділу зарубіжних систем
професійної освіти
Інституту професійної освіти
Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна



Анотація. У статті висвітлено основні результати проекту «Аналіз педагогічних студій Українського вільного університету в Німеччині» за програмою DAAD «Майбутнє України: дослідницькі гранти для українських магістрантів та дослідників», зокрема охарактеризовано структуру підготовки педагогів за магістерською і докторською програмами та відповідне навчально-методичне забезпечення, наведено дані спостереження, глибинних інтерв'ю щодо особливостей освітнього процесу, акцентовано роль бібліотеки як суб'єкта проектування людиноцентрованого освітнього середовища підготовки педагогів, наведено рекомендації для українських закладів вищої педагогічної освіти щодо імплементації позитивного досвіду розвитку суб'єктності педагогів в Українському вільному університеті.

Ключові слова: Український вільний університет; педагогічні студії; трансформаційна педагогіка; позитивний досвід; розвиток суб'єктності педагога.

Актуальність дослідження визначається необхідністю підготовки стійких та адаптивних учителів, здатних ефективно працювати з дітьми, які пережили різні рівні травматичних подій і стресу в умовах війни, та можливостями впровадження досвіду позитивних практик підготовки педагогів, що використовуються в [Українському вільному університеті](#) (УВУ) у Німеччині.

Теоретичні та методичні засади педагогічної освіти в західних країнах досліджували такі науковці, як Н. Авшенюк, Л. Зязюн, Н. Ничкало, Л. Пуховська, С. Когут, О. Локшина та ін. Аналіз закордонного досвіду підготовки вчителів представлено в працях Н. Журавської, Є. Нероби, О. Огієнко, Т. Осадчої та інших. Особливості педагогічної освіти в Німеччині були предметом наукових розвідок Н. Абашкіної, О. Гайдук, Л. Дяченко, Н. Кіш, Л. Пасічник, О. Мельник, О. Пришляк та ін. Дослідження підготовки вчителів у Німеччині також активно проводяться німецькими науковцями, серед яких Г. Альтрихтер (H. Altrichter), З. Бьомеке (S. Blömeke), Ф. Вайнерт (F. Weinert), М. Вінтер (M. Winter), Г. Хентіг (H. Hentig), В. Клафкі (W. Klafki), Р. Меснер (R. Messner), С. Робінсон (S. Robinsohn), А. Ноле (A. Nolle), Е. Терхарт (E. Terhart). Питання розвитку та діяльності Українського вільного університету висвітлювали у своїх публікаціях І. Мірчук, А. Кокош, М. Пришляк, Л. Рудницький, Т. Сидорчук-Потульницька, М. Шафовал та ін.

Мета статті: охарактеризувати результати проєкту «Аналіз педагогічних студій Українського вільного університету в Німеччині» щодо особливостей підготовки педагогів за магістерською і докторською програмами УВУ.

Проєкт передбачав виконання таких завдань: дослідження структури педагогічної освіти, аналіз освітніх програм магістерської та докторської студій підготовки вчителів і відповідного навчально-методичного забезпечення, вивчення діяльності бібліотеки УВУ як суб'єкта проєктування людиноцентрованого освітнього середовища підготовки педагогів, розроблення рекомендації для українських закладів вищої педагогічної освіти щодо імплементації позитивного досвіду розвитку суб'єктності педагогів в УВУ.

Основна частина. Дослідницький проєкт «Аналіз педагогічних студій Українського вільного університету в Німеччині» за програмою DAAD «Майбутнє України: дослідницькі гранти для українських магістрантів та дослідників» реалізовано у три етапи: підготовчий, основний і узагальнювальний. На підготовчому етапі було проаналізовано наукові дослідження у сфері педагогічної освіти в Німеччині з огляду на ключові тенденції у підготовці вчителів. Основний етап проведено на базі Українського вільного університету (м. Мюнхен, Німеччина) протягом місяця з 29 січня по 28 лютого 2025 р. Під час перебування в УВУ було здійснено аналіз освітніх програм підготовки магістрів і докторів філософії з педагогіки та зміст їх компонентів, вивчено відповідне науково-інформаційне та навчально-методичне забезпечення, проведено глибинні інтерв'ю з представниками керівництва, структурних підрозділів, викладачами і здобувачами освіти, досліджено діяльність університетської бібліотеки як суб'єкта проєктування освітнього середовища для підготовки вчителів, проаналізовано архівні матеріали і публікації щодо становлення і розвитку педагогічних студій УВУ.



На етапі узагальнення сформульовано рекомендації щодо урахування позитивних практик УВУ у підготовці педагогів в Україні за магістерськими та докторськими програмами, підготовлено статтю і звіт за результатами проєкту. Відповідно до цілей і завдань, специфіки реалізації проєкту в УВУ виокремлено такі його ракурси, як культурно-історичний (становлення і розвиток педагогічних студій, вплив відомих постатей викладачів), інформаційно-змістовий (освітні і навчальні програми, науково-інформаційне та навчально-методичне забезпечення), суб'єктно-процесуальний (аналіз звітної документації, відвідання занять, глибинні інтерв'ю).

Український Вільний Університет (УВУ) є унікальним закладом вищої освіти, який поєднує українські педагогічні традиції з європейськими стандартами. Його історичний шлях демонструє важливість збереження академічної свободи та національної ідентичності в умовах еміграції. Видатні постаті, такі як Іван Мірчук (Кокош, 2021), Августин Волошин (Бернаджова, 1998), Григорій Ващенко (Архів УВУ, Мюнхен, Німеччина) та ін., заклали фундамент для розвитку педагогічних студій УВУ, орієнтованих на гуманістичні цінності та формування українського виховного ідеалу.

Підготовка педагогів в УВУ враховує такі сучасні виклики: інклюзивну освіту, навчання дітей мігрантів та біженців, сучасні підходи до викладання у школі, закладах позашкільної освіти (Український вільний університет, 2024а). До змісту педагогічних студій входять обов'язковий курс «Методологія написання наукових робіт»; курси за напрямом профілю до вибору (10 курсів — для магістрантів, 7 курсів поглибленого профілю — для докторантів), які пропонуються в межах програми («Філософія освіти», «Особливості розвитку педагогічних теорій та освіти європейських країн», «Порівняльна педагогіка», «Стратегії реформування загальної середньої освіти Німеччини та України у другій половині XX ст. — початок XXI ст. (порівняльний контекст)», «Інтеграція молодих мігрантів та біженців у навчальних закладах Німеччини: виклики для педагогіки», «Соціальна педагогіка та соціальна робота у Німеччині», «Інклюзивна освіта», «Педагогічні конфлікти: причини, стратегії поведінки, розв'язання», «Дидактика школи», «Педагогічні технології», «Наука про навчання: як навчати дітей та вчитися самому?»); елективні курси за вибором студентів з інших дисциплін (2 курси для магістрантів); курси з додаткової спеціально-

сті (4 курси — для магістрантів, 2 курси — для докторантів); додаткові програмні вимоги для магістрантів (написання індивідуального проєкту / або проходження практики / або вибір 1 курсу).

Особливостями наукової складової студій є те, що магістрант і дисертант сам обирає і тему, і керівника; беруться до уваги його побажання щодо складу екзаменаційної комісії; важливим для досліджень є порівняльний контекст; магістерські роботи і дисертації оцінюються кількісно, в оцінюванні бере участь науковий керівник; для докторантів існує можливість вибору форми промоції (ригороз або захист); немає вимог щодо публікацій і апробації результатів, передбачено можливість опублікування роботи після захисту за умови посилання на місце захисту і погодження з науковим керівником та рецензентами редактованого після доопрацювань тексту (Український вільний університет, 2024b, 2024c, 2024d).

Аналіз науково-інформаційного та навчально-методичного забезпечення курсів магістерської та докторської підготовки з педагогіки в УВУ підтверджує міжнародний контекст, представленість літератури як українською, так і англійською та німецькою мовами, урахування можливостей самостійного пошуку здобувачами освіти корисних і цікавих публікацій, аналогічний до українських програм дисциплін поділ джерел на обов'язкові і вибіркові. Свідченням уваги до результатів сучасних українських науково-педагогічних досліджень є наявність у списках рекомендованої літератури із психолого-педагогічних дисциплін праць вчених Національної академії педагогічних наук України, зокрема В. Кременя, О. Ляшенка, О. Локшиної, С. Максименка, Н. Ничкало, С. Сисоєвої, М. Слюсаревського та ін. Наприклад, до списку джерел з дисципліни «Педагогічна компаративістика (авторка — Т. Гавриленко)» включено науково-аналітичну доповідь В. Кременя, О. Ляшенка, О. Локшиної «Загальна середня освіта України в контексті освіти країн Європи: тривалість і структура» за 2020 р. (2020), навчальний посібник С. Сисоєвої, Т. Кристопчук «Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика» (2012), статтю С. Сисоєвої «Світова науково-дослідна інфраструктура порівняльної педагогіки» (2019), монографії за співавторства О. Локшиної «Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї» (2021) і «Трансформаційні процеси у шкільній освіті країн Європейського Союзу та США» (2018) та ін. Вивчення дисципліни «Освіта дорослих» (авторка —

Т. Гавриленко) передбачає звернення студентів до монографії Н. Ничкало, І. Прокопенко «Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи» (2020). У програмі навчальної дисципліни «Основи загальної психології» (автори — О. Кузьо, Л. Дідковська) представлено підручник за загальною редакцією С. Максименка «Загальна психологія» (2004), у програмі «Психологія міграції (еміграції)» (автор — А. Дідковський) — навчальний посібник М. Слюсаревського, О. Блинові «Психологія міграції» (2013).

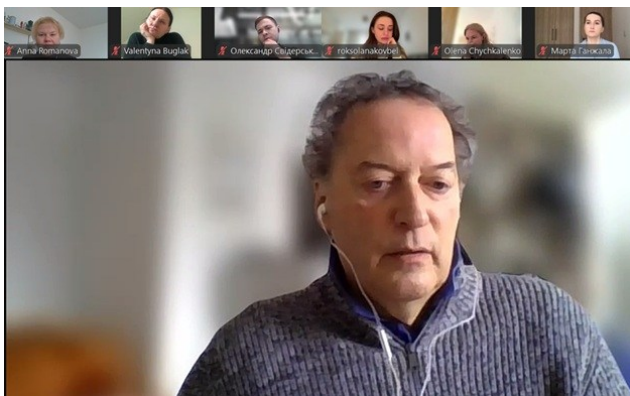
Оформлення навчальних програм дисциплін, анотацій до них і силабусів характеризується авторськими підходами: викладачі дотримуються загальних вимог щодо необхідності представлення актуальності, мети, завдань дисципліни, результатів її засвоєння, тематики, самостійної роботи здобувачів освіти, методів і форм контролю, політики оцінювання, водночас немає жорстких шаблонів щодо оформлення, обсягів і послідовності викладу інформації. Викладачі, які паралельно працюють в закладах вищої освіти України (зокрема, професори Т. Гавриленко, С. Когут, Д. Шульженко), впроваджують в УВУ сучасні українські підходи до представлення змісту навчання.

Важливими складовими людиноцентрованого освітнього середовища УВУ, що охоплює підготовку педагогів, є бібліотека і архів, які щоденно надають інформаційні послуги викладачам і студентам з усього світу; а також електронна бібліотека (Український вільний університет, б.д.). Аналіз тематики дисертацій, що знаходяться в архіві, свідчить про розвиток філософсько-освітнього, історико-педагогічного, порівняльно-педагогічного і психолого-педагогічного дискурсів (Архів УВУ, Мюнхен, Німеччина).



Вивчення особливостей освітнього процесу підготовки педагогів свідчить про те, що активність здобувачів освіти на заняттях є дуже висо-

кою, переважає пошуковий характер навчання, викладачі наголошують на прикладних аспектах застосування інформації, спираються на досвід здобувачів освіти, наводять актуальні приклади, ставлять проблемні запитання, стимулюють до дискусій, толерантно спрямовуючі їх на прояв критичного мислення, висновки і узагальнення.



Контент-аналіз інтерв'ю з учасниками освітнього процесу (до цільової групи увійшли представники керівництва й адміністрації, викладачі, студенти, співробітники бібліотеки та архіву загальною кількістю 10 осіб) дав змогу:

- конкретизувати цілі навчання з урахуванням сучасних викликів: підготовки педагогів, здатних ефективно працювати в сучасному освітньому середовищі; реагування на актуальні проблеми, спричинені зокрема, повномасштабною війною в Україні; потреби інклюзивної освіти; психосоціальної підтримки та забезпечення якісної освіти в змінних умовах, що передбачає: розвиток професійних компетентностей, формування здатності до критичного мислення та інновацій; підготовки до роботи в мультикультурному середовищі, підтримки психосоціального благополуччя;
- обґрунтувати методологічні підходи до підготовки педагогів: синергетичний, компетентнісний, середовищний, особистісно-орієнтований, персонологічний, андрагогічний, міждисциплінарний, соціально-конструктивістський, травмо-інформативний;
- охарактеризувати: позиції викладача (фасилітатор, наставник, модератор, консультант) і здобувача освіти (активний та ініціативний суб'єкт освітнього процесу), особливості взаємодії між ними (суб'єкт-суб'єктна, партнерська);
- визначити основи мотивації навчання: створення сприятливого освітнього середовища, яке враховує індивідуальні потреби та інтереси студентів;

- з'ясувати специфіку організації освітнього процесу: гнучка система, змішане навчання, варіативність самостійної роботи, інтерактивність, проектне навчання;

- виявити дієві заходи внутрішнього забезпечення якості освіти: моніторинг потреб і запитів вступників, врахування його результатів; постійне вдосконалення навчальних планів і програм; швидке реагування на сучасні виклики; залучення провідних фахівців з міжнародним досвідом до викладання; безперервний професійний розвиток викладачів; дотримання Правил студій щодо контролю та оцінювання навчальних досягнень; функціонування системи запобігання та виявлення академічного плагіату та ін.;

- актуалізувати роль соціогуманітарної діяльності: залученість викладачів і студентів до волонтерських проектів, громадських ініціатив та культурно-просвітницьких заходів;

- визначити заходи зі сприяння працевлаштуванню випускників: проведення кар'єрних тренінгів, коучингів, інформування про можливості працевлаштування, залучення талановитих випускників до роботи в УВУ.

За результатами контент-аналізу виокремлено такі ознаки унікальності УВУ: збереження педагогічних традицій, сформованих видатними викладачами УВУ, та підтримка інновацій сучасних викладачів, які створюють простір трансформаційної педагогіки; спрямованість підготовки на інклюзивну освіту, психолого-педагогічну підтримку у роботі з дітьми, які зазнали травматичного досвіду, особливо в умовах війни; отримання здобувачами освіти додаткової спеціальності, що зумовлює міждисциплінарність, багатовекторність навчання; дух спільноти, що дає змогу зберігати українську ідентичність, культуру, надає студентам «почуття домівки»; мультикультурність.

На основі SWOT-аналізу визначено переваги, труднощі, можливості і ризики підготовки педагогів в умовах цифровізації. Серед переваг — забезпечення безперервності освітнього процесу в умовах пандемії COVID-19, війни та інших кризових ситуацій; можливості віддаленого доступу для викладачів і студентів; реалізація потенціалу змішаного навчання; забезпечення індивідуалізації навчання; безперервний відкритий доступ до навчально-методичного забезпечення; формування і розвиток цифрової компетентності здобувачів освіти; забезпечення інклюзивності, доступу до освіти для людей з обмеженими можливостями та для тих, хто перебуває у віддалених

регіонах; більші можливості для профорієнтаційної роботи; підвищення ефективності управління навчальним процесом.

До недоліків віднесено: цифрові розриви (між викладачами, між студентами, між викладачами і студентами); перевантаженість викладачів; нестабільний інтернет; брак живого спілкування, зниження рівня емоційного зв'язку між викладачами і студентами; втома, психологічний дискомфорт, відособленість учасників освітнього процесу.

Акцентуємо увагу на таких визначених шляхах розв'язання проблем у майбутньому: створення безпечного і комфортного цифрового освітнього середовища; постійне підвищення кваліфікації викладачів у сфері цифрових технологій; забезпечення дотримання принципів і правил академічної доброчесності; навчання здобувачів освіти використанню ШІ як інструменту екологічної роботи з інформацією; впровадження сучасних інтерактивних педагогічних технологій, зокрема гейміфікації, доповненої реальності; формувальний контроль навчальних досягнень студентів; баланс між онлайн і офлайн навчанням; запровадження сучасних онлайн-платформ.

Виокремлено такі ризики: кібератаки, витоки інформації; недостатній рівень цифрової безпеки; зниження мотивації студентів і погіршення засвоєння матеріалу; зловживання студентами ШІ під час виконання завдань, написання робіт; складності щодо контролю самостійності виконання завдань студентами в онлайн-середовищі; зниження рівня критичного мислення та креативності студентів; переважання глобалізованого контенту, що є загрозою втрати національної ідентичності.

Результати дослідницького проекту за програмою DAAD «Аналіз педагогічних студій Українського вільного університету» свідчать про формування самозарадних педагогів, здатних до підтримки національної ідентичності, критичного мислення, запровадження інноваційних підходів та роботи в мультикультурному середовищі, що підтверджує значущість досвіду УВУ для розвитку української педагогіки в умовах глобальних викликів і європейської інтеграції та обґрунтування таких рекомендацій:

- посилити співпрацю з європейськими, зокрема німецькими ЗВО, науковими установами для обміну досвідом, публікаціями, проведення науково-практичних заходів, академічної мобільності здобувачів освіти і викладачів в розрізі підготовки педагогів;

- поєднувати педагогічні традиції та інновації, спираючись на історію ЗВО, підтримуючи і заохочуючи прогресивних викладачів, які мають повагу і визнання серед студентів і колег, демонструють високу професійну активність;

- надавати більше академічної свободи для викладачів у виборі методів навчання та підходів до оцінювання;

- забезпечувати швидке оновлення змісту навчальних дисциплін, гнучкість навчальних планів і програм з урахуванням потреб і запитів вступників на основі моніторингу;

- запобігати дублюванню змісту дисциплін як на рівні освітніх програм вищої освіти, так і зі шкільними навчальними предметами;

- провадити курси з педагогічної етики, формування та розвитку професійної суб'єктності вчителя на основі української педагогічної традиції;

- забезпечити наскрізну і системну підготовку майбутніх педагогів до формування національної ідентичності у дітей;

- здійснювати підготовку педагогів до роботи в мультикультурному середовищі для формування навичок взаємодії з представниками різних культур та адаптації до різноманітних освітніх контекстів;

- забезпечувати прозорий і справжній вибір здобувачами освіти навчальних дисциплін;

- посилити порівняльний контекст щодо зарубіжного педагогічного досвіду, зокрема європейського, у змісті навчальних дисциплін і сприяти відповідним науковим дослідженням здобувачів освіти;

- інтегрувати у підготовку педагогів актуальний в умовах війни і повоєнного відновлення психолого-педагогічний супровід для роботи з учнями, які перебувають у стані стресу чи травматичного досвіду;

- забезпечити міждисциплінарний підхід у підготовці педагогів до створення інклюзивного середовища шляхом створення програм, які поєднують сучасні позитивні практики з педагогіки, психології та соціальної роботи, включати до змісту підготовки вчителів вивчення досвіду роботи з українськими дітьми мігрантів і біженців в європейських країнах, зокрема в Німеччині;

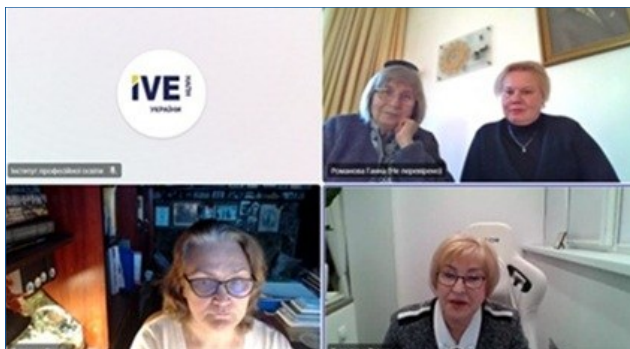
- формувати готовність майбутніх вчителів до запровадження трансформаційної педагогіки для глибинного навчання та розвитку критичного мислення в учнів;

- створювати здобувачам можливості для отримання другої спеціальності у споріднених

галузях, що посилить міждисциплінарність педагогічної підготовки і сприятиме конкурентоздатності випускників на ринку праці;

- упроваджувати в освітній процес сучасне науково-інформаційне і навчальне методичне забезпечення, популяризувати досягнення вітчизняної і зарубіжної педагогічної науки;
- системно і наскрізно застосовувати потенціал бібліотеки, архіву ЗВО у підготовці педагогів.

Важливим результатом реалізації проекту є підписання *Договору про міжнародне співробітництво* між Інститутом професійної освіти НАПН України в особі директора, д-ра пед. наук, проф., дійсного члена НАПН України *Валентини Радкевич* і Українським Вільним Університетом (Німеччина) в особі ректора, д-ра психол. наук, проф. *Лариси Дідковської* з метою консолідації зусиль, спрямованих на популяризацію в Україні європейських принципів функціонування освітніх систем, ознайомлення європейських учених з національними особливостями української системи освіти, вироблення спільних підходів до забезпечення соціогуманітарного розвитку майбутніх фахівців як представників вільного демократичного світу (Інститут професійної освіти, 2025). Обговорено конкретні кроки імплементації визначених Договором напрямів співпраці, зокрема: розроблення та реалізація спільних проєктів та/або програм, проведення спільних досліджень, спрямованих на популяризацію європейських цінностей та українських освітньо-культурних традицій, організація спільних науково-практичних заходів, взаємне сприяння розвитку академічної мобільності вчених і здобувачів освіти, залучення наукових і науково-педагогічних працівників до публікацій у періодичних виданнях установ, посилення наукової співпраці членів редакційних колегій періодичних видань установ, підвищення якості підготовки PhD за освітньо-науковими програмами, висвітлення й популяризацію діяльності суб'єктів співробітництва.



Висновки. Отже, Український Вільний Університет є унікальним освітнім осередком, який поєднує українські педагогічні традиції з європейськими стандартами. Його історичний розвиток засвідчує важливість і спроможність збереження академічної свободи та національної ідентичності навіть за умов еміграції. Видатні особистості, які сприяли становленню університету, заклали основи для розвитку педагогічних студій, що ґрунтуються на гуманістичних цінностях та українському виховному ідеалі.

Особливістю УВУ є не лише збереження педагогічних традицій, а й підтримка сучасних інновацій, створення простору для трансформаційної педагогіки. Навчальні програми орієнтовані на інклюзивну освіту, психолого-педагогічний супровід дітей, які пережили травматичний досвід, що є особливо актуальним в умовах війни. Здобувачі освіти мають змогу здобути додаткову спеціальність, а мультикультурне середовище сприяє розвитку професійної мобільності.

Результати дослідницького проєкту за програмою DAAD «Аналіз педагогічних студій Українського Вільного Університету» підтверджують, що підготовка в УВУ сприяє формуванню компетентних і самостійних педагогів, здатних підтримувати національну ідентичність, критично мислити, впроваджувати інноваційні методи навчання та ефективно працювати в мультикультурному середовищі. Отримані висновки та рекомендації підкреслюють значущість досвіду УВУ для подальшого розвитку української педагогічної освіти в умовах глобалізації та європейської інтеграції. Перспективними вважаємо дослідження й інших студій УВУ, зокрема психологічних, українознавчих, правових, економічних, а також науково-організаційних засад його освітнього менеджменту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бернаджова, Т. (1998). Августин Волошин — останній ректор УВУ в Празі. Український Вільний Університет (1921-1996): *Науковий збірник конференції, присвяченої 75-й річниці заснування УВУ* (с. 64–71). Národní knihovna ČR.
- Джурило, А.П., Глушко, О.З., Локшина, О.І., та ін. (2018). *Трансформаційні процеси у шкільній освіті країн Європейського Союзу та США*: монографія. Київ: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ». https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/transform_prochecu_2018.pdf
- Інститут професійної освіти (2025). *Співпраця з Українським вільним університетом. (Німеччина)*. <https://ivet.edu.ua/14995/onlajn-zustrich-dyrektora-institutu-profesijnoyi-osvity-napn-ukrayiny-v>

- radkevych-i-rektora-ukrayinskogo-vilnogo-universytetu-nimechchyna-l-didkovskoyi/ Книга реєстрації докторських дипломів (Мюнхенський період). Український вільний університет. Філософський факультет. Ф. УВУ. Архів УВУ, Мюнхен, Німеччина.
- Кокош, А. (2021). *Інституційне становлення Українського вільного університету в Баварії (1945-1950)*. Український вільний університет.
- Кремень, В.Г., Ляшенко, О.І., & Локшина, О.І. (2020). *Загальна середня освіта України в контексті освіти країн Європи: тривалість і структура*: науково-аналітична доповідь. НАПН України, Інститут педагогіки НАПН України. Київ: Педагогічна думка.
- Локшина, О., Глушко, О., Джурило, А., Кравченко, С., Нікольська, Н., Тименко, М., & Шпарик, О. (2021). *Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї*: монографія. Київ: КОНВІ ПРИНТ. <https://doi.org/10.32405/978-617-8124-17-5-2021-350>
- Максименко, С.Д. (Ред.), Зайчук, В.О., Клименко, В.В., Папуча, В.В., & Соловієнко, В.О. (2004). *Загальна психологія*: підручник. Вінниця: «Нова книга». https://document.kdu.edu.ua/info_zab/053_426.pdf
- Ничкало, Н. (Ред.), & Прокопенко, І. (Ред.). (2020). *Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи*: монографія. Харків: ФОП Бровін О.В. <https://dSPACE.hnpu.edu.ua/items/9eb2ea1a-e84d-4754-841a-5b029ab4dae9>
- Сисоева, С.О., & Кристочук, Т.Є. (2012). *Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика*: навчальний посібник. Рівне: Овід. <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/9019/>
- Сисоева, С. (2019). Світова науково-дослідна інфраструктура порівняльної педагогіки. У О.І. Локшина (Ред.), *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2019: інтернаціоналізація та інтеграція в освіті в умовах глобалізації: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 30 травня 2019 р.)* (с. 24-26). Київ–Дрогобич: ТзОВ «Трек-ЛТД». https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/tezy_comparative_2019.pdf
- Слюсаревський, М.М., & Блинова, О.Є. (2013). *Психологія міграції*: навчальний посібник. Інститут соціальної та політичної психології України. Кіровоград: «ТОВ Імекс-ЛТД». https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/migration-psych_slusar-blinova.pdf
- Фонд Григорій Ващенко 1878–1967. Тека 1. Архів УВУ, Мюнхен, Німеччина.
- Український вільний університет. Електронна бібліотека УВУ (б. д.). <https://lib.ufu-muenchen.de/cgi-bin/koha/opac-main.pl>
- Український вільний університет. (2024a). *Педагогіка. Опис програми*. <https://ufu-muenchen.de/program/pedahohika/>
- Український вільний університет. (2024b). *Порядок надання докторського ступеня*. <https://ufu-muenchen.de/program/pedahohika/>
- Український вільний університет. (2024c). *Правила докторських студій*. <https://ufu-muenchen.de/program/pedahohika/>
- Український вільний університет. (2024d). *Правила магістерських студій*. <https://ufu-muenchen.de/program/pedahohika/>

RESULTS OF THE PROJECT «ANALYSIS OF PEDAGOGICAL STUDIES AT THE UKRAINIAN FREE UNIVERSITY IN GERMANY» WITHIN THE DAAD PROGRAM «FUTURE UKRAINE: RESEARCH GRANTS FOR UKRAINIAN MASTER'S STUDENTS AND RESEARCHERS»

Ganna Romanova

DSc in Pedagogy, Professor, leading researcher of the Department of Foreign Systems of Vocational Education of the Institute of Vocational Education, of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. The article presents the key findings of the project «Analysis of Pedagogical Studies at the Ukrainian Free University in Germany» within the DAAD program «Ukraine's Future: Research Grants for Ukrainian Master's Students and Researchers». It highlights the structure of teacher training in the master's and doctoral programs at UFU, along with the corresponding educational and methodological support. The study includes observational data and in-depth interviews on the specific features of the educational process, emphasizing the role of the UFU library as a key actor in designing a human-centered learning environment for teacher preparation. Recommendations are provided for Ukrainian higher pedagogical education institutions on implementing the best practices of developing teacher subjectivity at the Ukrainian Free University.

Keywords: Ukrainian Free University; pedagogical studies; transformative pedagogy; positive experience; teacher subjectivity development.

Дата публікації: 4 квітня 2025 р.